Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen lakivaliokunnassa 4.12.2018

HE 230/2018 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) kannattaa esitystä ja sen tavoitetta vähentää kalleimpien kuluttajaluottojen aiheuttamia velkaongelmia. KKV pitää esityksessä valittuja ratkaisuja perusteltuina lukuun ottamatta jäljempänä käsiteltyjä kysymyksiä. KKV toteaa, että tämän esityksen lisäksi velkaongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan myös muita toimenpiteitä.

KKV kiinnittää huomiota myös siihen, että säännösten tehokas täytäntöönpano on tärkeää ja siihen tarvitaan niin näissä kysymyksissä kuin yleisemminkin valvontaviranomaisen riittäviä keinoja säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Kuluttaja-asiamiehen tehokkaampi keinovalikoima on tällä hetkellä oikeusministeriön asettaman työryhmän valmisteltavana.

<u>Uuden luottokustannuskaton voimaantulo</u>

Lausuntokierroksella pyydettiin näkemyksiä siitä, tulisiko luottokustannuskattoa koskeva sääntely ulottaa koskemaan tietyn siirtymäajan jälkeen ennen lain voimaantuloa tehtyjä jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia.

KKV ei kannata esityksessä valittua ratkaisua jättää aiemmin solmitut jatkuvat luottosopimukset kokonaan uuden sääntelyn soveltamisen ulkopuolelle. Sääntelyn tavoitteen saavuttamiseksi **uuden luottokustannuskattoa koskevan säännöksen tulisi KKV:n mielestä koskea myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä jatkuvia luottosopimuksia niiltä osin kuin voimaantulon jälkeen tehdään uusia nostoja.**

KKV katsoo, että esitys ei turvaa heikoimmassa asemassa olevien kuluttajavelallisen tilannetta. Erityisesti heikoimmassa asemassa olevat velalliset voivat pahentaa velkatilannettaan entisestään vielä usean vuoden ajan erittäin kalliilla vanhoilla luottotuotteilla, koska tämän kuluttajaryhmän voi olla hankala saada ja kilpailuttaa uusia edullisempia luottotuotteita. Heikoin kuluttajaryhmä jäisi vielä pitkäksikin aikaa sidotuksi vanhoihin

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm) • **Faksi** 09 8764 398
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • www.kkv.fi

kohtuuttoman hintaisiin luottosopimuksiin, joissa todelliset vuosikorot ovat jopa huomattavasti yli 100 %.

Mikäli korkokattosäännös koskisi KKV:n ehdottamalla tavalla myös vanhojen jatkuvien luottosopimusten perusteella tehtyjä uusia nostoja, tästä ei aiheutuisi myöskään elinkeinonharjoittajille sellaisia seuraamuksia, jotka eivät olisi paitsi perusteltuja myös elinkeinonharjoittajan näkökulmasta ratkaistavissa muun muassa viime kädessä irtisanomalla kuluttajansuojalain sääntelyä noudattaen sellaisen luottokannan, jota se ei halua jatkaa.

Tärkeintä olisi estää kuluttajien velkatilanteen pahentuminen uusilla nostoilla, joista perittäisiin edelleen kohtuuttomia luottokustannuksia vielä senkin jälkeen, kun uusi sääntely on tullut voimaan. Muutoin sääntelyn tavoite jää merkittäviltä osin toteutumatta heikoimmassa asemassa olevien kuluttajavelallisten osalta.

<u>Sopimusehtojen kohtuuttomuuden huomioiminen viran puolesta tuomioistuimissa</u>

Lausuntokierroksen jälkeisessä jatkovalmistelussa luovuttiin oikeudenkäymiskaareen suunnitellusta lisäyksestä, jonka mukaan tuomioistuimen olisi tullut ottaa nykyistä laajemmin viran puolesta huomioon sopimusehdon kohtuuttomuus. KKV ei kannata tätä ratkaisua. KKV katsoo, että **tuomioistuinten tulisi viran puolesta ja sopimusehtojen selkeydestä riippumatta voida puuttua luottojen kohtuuttomiin hintaehtoihin.**

Järjestelmän selkeyden ja kuluttajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta jatkovalmistelussa valittu ratkaisu ei ole kannatettava. Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti tuomioistuimet joutuvat joka tapauksessa ottamaan luottokustannusten kohtuuttomuuden huomioon silloin, kun ehdot ovat olleet epäselvät.

Edellä käsitelty voimaantuloa koskeva sääntely yhdistettynä siihen, että tuomioistuin ei voi viran puolesta puuttua kohtuuttomiin luottokustannuksiin, tulee johtamaan siihen, että vielä pitkään uuden sääntelyn tultua voimaan käräjäoikeuksissa annetaan yksipuolisia tuomioita, joissa vahvistetaan kuluttajan maksettavaksi kohtuuttomia luottokustannuksia.

Heikoimmassa asemassa olevien kuluttajien passiivisuus velan perintävaiheessa sekä oikeudenkäyntikuluriski aiheuttavat sen, että kuluttajat eivät pääse tällä hetkellä oikeuksiinsa niiltä osin kuin kohtuuttomia luottokustannuksia voitaisiin kohtuullistaa velallisen riitautuksen perusteella. Se, että kuluttaja voi velan perinnän edettyä oikeudelliseen perintään vaatia tuomioistuimessa luottokustannusten kohtuullistamista, ei auta heikoimmassa asemassa olevia velallisia, jotka eivät jaksa tai osaa reagoida järjestelmän edellyttämällä tavalla. Oikeudenkäyntikuluriski on muidenkin velallisten kohdalla merkityksellinen tosiasiallinen rajoite sille, että velallinen uskaltaa riitauttaa häneen kohdistetun vaatimuksen tuomioistuimessa.

Absoluuttinen kustannuskatto

Ehdotus ei ole riittävä poistamaan kalliiden kulutusluottojen aiheuttamia ongelmia pitkäaikaisten luottojen osalta, sillä 30 prosentin korkokattosääntely on selvästi liian korkealla tasolla silloin, kun laina-aika on pitkä. Pitkillä laina-ajoilla luottokustannukset nousevat pahimmillaan moninkertaisiksi suhteessa alkuperäiseen pääomaan. Lainmuutos voi johtaa siihen, että kuluttajille aletaan tarjota entistä suurempia luottoja entistä pidemmällä luottoajalla, jolloin myös luottokustannuksia saa perittyä enemmän.

Ruotsissa ja Iso-Britanniassa luottoja koskee absoluuttinen kustannuskatto, jonka mukaan luottokustannukset eivät saa ylittää alkuperäisen luoton määrää riippumatta takaisinmaksuajan pituudesta. Ruotsissa tähän kattoon on sisällytetty myös viivästyskorko ja vapaaehtoisen perinnän kulut. Hallituksen esityksessä todetaan, että toteuttamiskelpoista tapaa säätää tällaisesta katosta ei annetussa aikataulussa ollut löydettävissä.

Muut toimenpiteet velkaongelmien hillitsemiseksi

Velkaantumisongelmien vähentämiseksi tarvitaan myös muita keinoja, kuten hallituksen esityksessä läpikäydyt velkaongelmien lisääntymistä kuvaavat tilastot osoittavat. KKV katsoo, että kuluttajaluottojen markkinointia koskevaa sääntelyä tulisi tiukentaa huomattavasti. Pikaluottojen markkinointiin tulisi puuttua lainsäädännön keinoin, sillä valvonnan avulla tilanteeseen ei saada toivottua muutosta. Oikeusministeriössä on alkamassa asiaa koskeva selvitystyö.

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä selvittää uusien makrovakausvälineiden käyttöönottoa kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseksi. Luottokelpoisuuden arviointia koskevaa velvoitetta olisi tarpeen tiukentaa. Positiivinen luottotietorekisteri ei sellaisenaan ratkaise niitä ongelmia, joita nykyisenkin säännöksen noudattamiseen liittyy.

Kohtuuttoman korkoisten pikalainojen sijasta pienituloisimpien kuluttajien välttämättömien hankintojen rahoittamiseksi pitäisi tarjolla olla riittävästi kohtuuhintaisia sosiaalisia luottoja, joita osa kunnista tarjoaa. Sosiaalisen luototuksen saatavuutta kattavasti Suomessa tulisi edistää.

Paula Hannula
lakimies